

POVEL RAMEL KNÄPPUPP UPP! (Artikelserie i ALLERS, 1959)

Bunny Blom, natursångare from Bjärred, är en företeelse som många människor inte tror finns – de tror att han är jag! Men att han existerar och alldeles själv sjunger in sina känsliga sånger ger väl den här bilden ett absolut belägg för – Inte sant?

MINA FÖRSTA 37 ÅR

I sin spänningsladdade och händelserika memoarserie "Mina första 37 år" tar Povel Ramel den här gången läsarna med till det innersta av Afrika. Där möter han a) ett talande tvättställ, b) massor av ilska människor och c) Njurundas Tarzan, djungelns äldsta folkpensionär. Obs.! Detta är ingenting för folk med svaga nerver! Obs.! Berättat av

Povel Ramel för Bo Hanson

DEL 5, (ALLERS NR 16, 590426):

FRÅN AFRIKAS DJUNGLER TILL SORGLÖSA BRUNN

Kära vänner! Minnesgoda läsare! Elsa och Albert! Den stund har nu kommit då jag tänker berätta för er hur det var den gången jag var i Afrika! Om ni nu sätter er riktigt bekvämt i fåtöljen och kopplar av alla sinnen utom synen, hörseln, känseln

och fantasin och putsar glasögonen noga så ska jag tala om hur det var och varför. Är alla klara? Huggbert och Fridemåns också? Fint!

Vi hade en väldig massa råfilm uppe på kontoret på Knäppupp, och vi visste oss ingen levande råd vad vi skulle göra med den. Då sa någon helt plötsligt en dag – det var en tisdag, för vi hade ärter till middag – att ska vi inte allesammans åka till Afrika och göra en film? Jovisst!

Och så gjorde vi det. Först åkte Hasse Lagerkvist som skulle regissera filmen, och Martin Bodin, som skulle fotografera, ner dit för att plocka ut ett antal lämpliga platser. Och en vecka senare for vi andra. Vi kom med allesammans, Martin Ljung, Gunwer Bergkvist, Yngve Gamlin, Felix Alvo och jag. Den ende vi glömde var han som skulle skriva ett manuskript. Det var ju lite förargligt förstås, men vi tänkte som så att det där klarar vi väl alltid på något sätt själva. Kommer dag kommer råd, tänkte vi. Dag blir det och råd har vi, så det ordnar sig säkert. Vad man än vill säga om oss, men optimister var vi!

Vi for från Bromma den 13 mars 1955 – ett historiskt datum, så det är lika bra att alla skolbarn lär sig det med en gång – sen vi dekorerats med stora knappar på vilket det stod "Knäppupp, Afrikafilialen" och sen Knäppupporkestern spelat den gripande hymnen "Uganda du fria". På vägen ner röstade vi om vad filmen skulle handla om. Då vann ett förslag som innebar att vi skulle berätta om en filmexpedition (det tyckte vi alla var hemskt fiffigt) med skådespelaren Gregory Persson (Martin Ljung) och skådespelerskan Marilyn Månsson (Gunwer Bergkvist), och så skulle Martin spela en dubbelroll och framträda som Njurundas Tarzan, en ålderstigen vildmarkens son som var så skröplig att han inte orkade hänga kvar i lianerna utan fick ta sig fram från träd till träd hasande med stjärten i undervegetationen. Dessutom skulle Yngve Gamlin och jag gestalta rollerna som naturvetenskapsprofessorerna Nöd och Näppe, som är med i expeditionen på grund av stora naturbehov. Så långt var alla överens, och vi tänkte att resten blir säkert bra det med!

Var det inte en riktigt skojsam filmidé? Jaså, inte? Försök göra bättre själv eller fråga i Hollywood så får ni veta hur svårt det är!

För att komma i gång med inspelningarna och etablera ett friktionsfritt samarbete med dessa våra bröder, pygméerna, mitt inne i Afrika, hade Hasse Lagerkvist och Martin Bodin engagerat en s.k. white hunter, en storviltjägare som var engelsman och hette Edmund Thorpe. Han hade via djungeltelegrafen trummat samman en hel pygméstam som bodde långt in i urskogen. Till en början var de ganska svärbemästrade. De nådde till naveln på Martin och hade otäcka pilbågar med förgiftade pilar (tror jag, de verkade i alla fall giftiga!), och alla hade ett underligt bambuinstrument som de tutade på och väsnades ohyggligt med. Ingen visste hur vi skulle kunna förmå dem att agera inför kameran, men Martin hittade på råd. På klingande Nederluleå-mål och med hjälp av armar och ben gjorde han sig ganska bra förstådd, och när det inte hjälpte tog han fram en fantastisk karamellpåse och

mutade dem med! Han blev snabbt "Martin" med hövdingen, som gutturalt väsan-
de beordrade stammen att ställa upp för filmning. Och så fick det bli!

Martin hade förfärligt mycket pyssel med de pygméer som vi engagerade för vår filminspelning, och han mutade dem med karameller för att bli utnämnd till hövding. De nådde honom knappt till midjan, vilket detta foto bär vittnesbörd om.

Här är hela det sällskap som for ner och gjorde Afrika osäkert under några oföglömliga veckor. Den ärade påsearen hittar från vänster till höger Felix Alvo, Hasse Lagerkvist, min egen ringhet, Martin Ljung, Gunwer Bergkvist, Yngve Gamlin och är "white hunter" Edmund Thorpe.

Inbördeskrig!

Martin Ljung blev utnämnd till hövding, och själv lade jag beslag på titeln "Mellersta inre Afrikas Gene Krupa". Våra vänner hade med sig ett antal trummor, och en dag hoppade jag in mitt i en "jam session" och exekverade ett 24 takters solo. Pygméerna råkade in i världens extas, och jag fick ta solo da capo 19 (nitton) gånger innan de var nöjda. Hade inte Martin haft ett extra stort karamellager den dan hade jag nog blivit utnämnd till hövding i stället ...

Så småningom tyckte pygméerna att de hade tjänat nog med pengar – vi betalade dem det furstliga honoraret av 30 öre om dan, vilket var en förmögenhet för dem – och då vill de inte vara med längre. Thorpe och Martin lyckades dock muta dem att ställa upp. Vi skulle återkomma om en vecka, sa vi. Då skulle det tas ytterligare några scener.

Men det måste ha blivit något missförstånd, och pygméerna gick därhemma och surnade till för att vi aldrig hörde av oss. En dag kom hela gänget till byn Bunde Wuggie, där vi höll på med tagningar med andra byinvånare. Thorpe förklarade att vi inte behövde dem just då och att de inte kunde få några pengar eftersom de inte filmade eller på annat sätt arbetade för oss.

Pygméerna drog sig tillbaka för rådslag, och sen gick de till anfall på ett givet tecken. De siktade med sina pilbågar och hotade med sina sköldar; stenar regnade, pilar susade i luften, tjuten skar som visselsignaler genom luften.

Det var rena rama inbördeskriget, tro mig! Pygméerna gav sig på de andra byinvånarna i vilt raseri; 3-4 stycken omringade en fullvuxen invånare, och sen kom en pygmé kutande och använde de andra som stöd när han hoppade upp och sparkade sin motståndare i ansiktet eller bröstet. När den store föll omkull var hela skocken pygméer över honom, och sen fick han nog veta att han hette Umba-Mumba (om han nu hette det, vilket är troligt, för det namnet är lika vanligt därnere som Ulrik Fjärrhede eller Vicearmiral är här).

Om ni då oroligt frågar hur det gick för oss under kriget så kan jag sanningsenligt svara: jodå! Hasse Lagerkvist tog med sig Gunwer från platsen och for och hämtade polis. Yngve etablerade sig som läkare och förband alla sårade. Martin och Felix uppträdde i rollen som fredsmäklare. Thorpe gav sig med risk för eget liv in i högen och lyfte då och då pygméer från de andra innevånarna.

- Men du själv då? frågar ni nu säkert oroligt. Hur gick det för dig? Du blev väl aldrig skadad eller så? Eller kanske chockad stackars liten?

O nej! Jag filmade hela kriget. I färg och med bländare 16. Vill ni se filmen för att tro det, säger ni? Välkommen hem nån dag när det haglar! Men ring först!

Striden slutade med att byinvånarna flydde ut i djungeln, följda av pygméernas vilda triumfrop. Men när de flyende hörde segertjuten kom de tillbaka för andra rondan, och så brakade det löst igen. Inte förrän Hasse anlände med två handfasta infödda poliser blåstes faran över. Men då hade pygméerna lyckats förjaga fienderna för andra gången. I samlad trupp och sjungande en afrikansk parafras på "Naturbarn" avtågade de segerstolta.

Vi återsåg dem aldrig. Martin hängde med huvudet flera dar efteråt. Han gillade sina vänner, och för resten låg karamellerna bara och klibbade i hettan.

Jag blir kung

Det blev inte fler strider trots att vi förflyttade inspelningarna till Mau-Mau-distrikten. Det kändes lite underligt att sitta och äta i hotellmatsalen med skarpladdade revolverar i fickorna och spela in knäppuppiga scener med kulsprutebeväpnade poliser synliga på kullarna runt den natursköna dal där vi höll till. Där hade vi för resten turen att få en stam att dansa en ceremonidans som annars endast uppfördes för kungliga. Senaste gången de dansat den var vid det besök som drottningen av England gjorde därnere. Vi fick filma dansen efter långa överläggningar. När inget annat verkade tog vi en liten nödlögn till hjälp. Vad sa vi? Äsch det var så obetydligt så det är knappt värt att berätta. Vi sa att jag var kung av Sverige, det är alltsammans!

Efter de våldsamma djungelinspelningarna övergick vi till lugnare trakter och hamnade i Zanzibar. På hotellrummet där gjorde jag en av mitt livs originellaste bekantskaper. Jag träffade det talande tvättstället, som gurglade fram något som kom en att tro att man hade en mätt afrikan till rumskamrat.

Så småningom var allting klart, och vi lämnade Afrika.

Detta var alltså våren 1955, och frågar ni nu varför ni inte fått se filmen på biograferna (en mycket sund och förnuftig fråga, tycker jag, det var kolossalt vad ni är duktiga i dag!) så kan jag endast sanningsenligt svara: Lugn! Besinning! Ha tålamod! Filmen kommer viket sekel som helst!

Bröllopssvit i plastparadis

Hösten 1954 hade ju Knäppupp 2 premiär, och när den var färdigspelad på Idéon gick vi ut med den på tältturné, sommaren 1955. Men det berättade jag ju om tidigare.

Men då berättar jag i stället om vad som hände under 1956, då jag och Yngve Gamlin (förlåt Yngve, det ska vara Yngve Gamlin och jag!) for till Hawaii! Det blir väl bra?

Jovisst, förstår ni, vi for till Hawaii. Det var rena platsparadiset, och vi bodde i en bungalow mitt i Honolulu. När vi gick in i och ut ur vår lilla hydda tittade alla människor så underligt på oss. Vi förstod ingenting tills vi upptäckte att hotellvärden givit oss "The Honeymoon Cottage", smekmånadshyddan. Då flyttade vi raskt.

Det är väl egentligen det enda som finns att säga om den resan. Men vänta! Det är klart att jag ska berätta om när vi bodde på Waldorf Astoria i New York.

Jovisst, förstår ni, vi bodde på Waldorf Astoria. I New York! Ja, vet ni, nu finns det faktiskt inte mycket mer att säga om den resan.

Men snälla nån, här glömmer jag ju att berätta om *hur* vi bodde på Waldorf, i en svit på spanska avdelningen (där Yngve talade hemmagjord spanska, hahaha jag skrattar bara jag tänker på det!), och där vi mötte Truman och sa Hello Harry!".

Så här var det, förstår ni: Vi bodde i en svit på spanska avdelningen på Waldorf Astoria, och Yngve, som ju älskar att tala alla möjliga sorters rotväliska, han kunde förstås inte hålla sig utan gick omkring och babblade en massa konstgjord spanska, och en dag mötte vi Harry Truman i hissen – han var på väg ner och vi på väg upp, så vi möte honom därnere och fick ju aldrig sällskap med honom i hissen, men det var ju samma hiss förstås – och då sa vi "Hello Harry!". Sa vi. (Men tror ni han sa "Hi Povel!" eller "Howdy Yngve!"? Nej!)

- NU FINNS DET INTE MER ATT BERÄTTA OM DEN RESAN!

Vi knäpper upp för tredje gången

Det drog ihop sig för Knäppupp 3. Sommaren 1956 hade Yngve, Per-Martin Hamberg och jag gnuggat våra geniknölar i Blokus nere på danska västkusten, och det hela verkade faktiskt ganska lovande. Men sen var det svårt att komma i gång härhemma, och svårare blev det. Två händelser den hösten gjorde att jag helt tappade arbetslusten och skaparförmågan. Först dog Olle Strandberg, författare, filo-

sofie doktor, levnadskonstnär och skämtare, en av de finaste och tjugigaste människor jag nånsin haft förmånen att känna. Sen kom Ungern-krisen, med en hotande världskatastrof som skuggade tillvaron för alla människor.

Att skriva en Knäppupp, att vara lustig, spirituellt och flöda av muntra gags – jag kunde det helt enkelt inte.

Men jag hade ju mitt ansvar för teatern, för mina medarbetare och kamrater – Knäppupp 3 *måste* skrivas. Det fanns ingen återvändo.

Vi lösta problemet på vårt speciella sätt: några av mina närmaste medarbetare och jag inkvarterade oss i tre veckors tid på ett hotell i Stockholmstrakten, och den enda förbindelse vi hade med yttervärlden var bilen som varje morgon kom från kontoret i stan och hämtade skörden av det föregående dygnets gemensamma ansträngningar. På något sätt kom vi i gång. Krampen som slagit sina järnklor om mig och som bundit mig i ett par månaders tid började släppa. Jag kom så sakta i lektagen, "förlöst" inte minst av Yngve, Martin och Stig Wallgren, reklamchef och en pålitlig leverantör av prilligheter.

Men vilket oerhört jobb var det inte ändå! Jag satt i tre dygn och plitade och knåpade med *Sorglösa brunn* innan jag fick den som jag ville ha den. Jag tycker fortfarande att den är en av mina allra bästa saker genom åren, och jag blev nog lite besviken över att den sen inte slog fullt så bra som t.ex. *Naturbarn* och *Fat Mammy Brown*. Å andra sidan adlade ju Brita Borg *Fat Mammy Brown* till oanade höjder av finess och artisteri genom det lysande sätt på vilket hon framförde den. Hon växte så in i rollen som "the biggest girl in town" att hon, när vi senare skulle spela in den på platta, inte ansåg sig kunna göra den full rättvisa om hon inte fick kränga på sig den väldiga skumgummiklänning, peruken och det halva kilo svartsmink som varje kväll på teatern förvandlat henne från fru Allan Johansson till Fat Mammy. För att krydda sin inspelningsdag lite extra åkte hon dessutom spårvagn fram och tillbaka till grammofonstudion, iförd Fat Mammys kostymering!

Det blev faktiskt en hel del bra grunkor i Knäppupp 3. Martin hade t.ex. *Kromosomtälaren*. Självs roade jag mig med den lilla firmafestparodivisan *Bladbergeri hursa!* och *Jaha nähä*, en telefonsketch för en röst som faktiskt gick hem ganska snällt!

Programbladet var nog ett av de bästa vi nånsin knåpat ihop, och bläddrar man i det hittar man många små nätta saker. Vi hade t.ex. lite spridda tävlingar, en pricktävling, där första prick var *Guld och gröna skogar* och andra prick var *Gula skogar!* En annan pristävling utlovade som förstapris ett spritfritt halvår, som andrapris ett spritfritt helår. I vår geografisk-pomologiska avdelning hade vi en Sverige-karta för vänsterhänta (vi spegelvände vårt vackra lands konturer och fick Stockholm att ligga där Göteborg annars ligger!) och en liten fin och värdefull äppelkarta.

Men guvet om våra tips på "roliga lekar medan det är tråkigt på scenen" ändå inte tog priset. Jag bifogar förteckningen här, givetvis i den fromma förhoppningen att lekarna ska kunna bidra till att ge er en festlig och hjärtevärm kväll när ni har tråkigt – t.ex. under hyllningarna för er på er 50-årsdag, vid Svenska akademins årshögtid, vid er presentation vid hovet etc. Håll till godo med följande:

Sista bäret ut
Dölja skinka
Stanna nötter
Kurra ljumske
Slarva sylta
Reta Truls
Två slår Magnus
Sju vackra flickor i en ask

Skulle det nu vara så att ni tycker att dessa lekar är för kostnadskrävande eller konditionsprövande kanske jag får rekommendera några av de kurser (i den mån de inte för länge sen är fulltecknade, utgångna från förlaget eller sönderhurrade!) vi erbjöd i Knäppupp 3:s program. Här har ni ett litet urval att läska er med!

Hur gör man ett bord av en vägg
Hur gör man en stor affär av ingenting (kursledare Felix Alvo)
Hur man står på sig (kurs i yoga)
Hur man reser sig som en man
Hur man målar fan på väggen
Hur man säger ifrån på danska
Hur man breder på franska
Hur man uppför sig hos Elofsons

Premiären på Knäppupp 3 (vi kallade den "Tillstymmelse", för något skulle den ju heta) kom så sent att vi bara hann ha premiär. Sen fick vi slå igen för då var det jul! Vilket naturligtvis gav oss anledning att under dunder och brak ställa till med ny Galapremiär på annandagen! Sen gick revyn för pukor och trumpeter hela våren på teatern och därefter i vårt tält Blå-Stället hela sommaren. Den uppfinningsrike Stig Wallgren talade vackert med borgmästaren i Vetlanda och fick denne förtjusande hedersman att vid en högtidlig ceremoni på torget överlämna *stadens nyckel* till mig och *stadens hasp* till Martin!

Vi hade utsålt och jätteköer överallt – utom på Gotland. Där var det inte fullt så bra med tillströmningen, beroende på den fruktansvärda värme som drabbade ön under de dagar vi hemsökte den. Vid en söndagsmatiné hade vi bara 400 personer i vårt tält som rymde drygt två tusen. Vi tyckte så synd om de tappra som offrat sig för oss att vi avbröt föreställningen och gav oss ner i salongen, där vi försåg samtliga gäster med glass! Nåja, det kunde vi gott kosta på oss – vi hade över ½ miljon åskådare i 54 städer!

Mina 35 första år

Personer med sinne för matematik har räknat ut att jag kommer att fylla 70 år den 1 juni 1992 om jag får leva och ha hälsan.

Samma personer kom genom en serie invecklade matematiska operationer fram till att jag i så fall lämpligen borde fylla 35 år den 1 juni 1957. Direkt tillfrågad om så var fallet kunde jag ju inte neka och när den 1 juni 1957 randades visste jag i stort sett vad som skulle drabba mig. Men att det skulle bli som det blev kunde jag inte ens i min vildaste fantasi föreställa mig. Och inte ni heller, så det så!

Vi turnerade med Knäppupp 3 och låg en tid i vårt gamla kära Göteborg. I god tid före festligheternas proklamerande hade hustru Susanna nedkommit från Lidingö, och genom en speciell vänlighet tilläts hon och jag att fira en förhållandevis lugn födelsedagsmorgon, under vilken hon till mig överlämnade sin present, en tavla av henne själv, hopsmord av Yngve Gamlin. Själv gav jag mig en bil. Jag tyckte det var bäst så.

Men sen bröt det loss.

Orkestern kom in corpore och överlämnade en liten vacker sak: en tavla med två framsidor, avsedd att hängas i en dörröppning för att kunna avnjutas från båda hållen. Baletten uppvaktade med en pistol i form av en cigarettändare (eller var det tvärtom? Jag har aldrig kunnat bli klok på vilket). Felix gav mig en klocka som visade rätt tid för alla tänkbara platser på jorden. Av honom fick jag också en spargris (vad han nu kunde mena med det) och en lagerkrans. Men bara en liten en, för Felix påstod att de stora var så hemskt dyra.

Sen kom Martin.

- Var är den där Ramel? hojtade han i dörren och krånglade sig in med ett antal paket i format 2 x 1 ½ meter. Sen vi skrattat ut åt hans entré och vaktmästarna på hotellet torkat upp alla pölar av skrattårar på golvet packade Susanna och jag upp Martins presenter. De var som följer:

1. En oerhört gripande tavla, föreställande en man spelandes piano och hans herdinna, ömt lutandes sitt guldlockiga huvud uti hans knä. Tavlan kallades "Matpengarna".
2. En zittra.
3. En 50-kilos piedestal med guldornament, sirlig och fin, inköpt på auktion i Borås.
4. En därtill hörande byst av Iris. Iris hade guldlockigt hår och snörpmun, åtminstone tyckte Susanna det. Iris var också inhandlad på auktion. Hon står mig mycket nära – just nu befinner hon sig exakt 16 centimeter från min vänstraste tinning.

Sen kom Alliance-Orkestern, Chalmeristernas egen lilla öronspräckarkår. Efter att ilsket tutande ha åkt upp och ner i samma hiss i ungefär en kvart hittade de äntligen rätt dörr. Blåsande sin egen version av Sorglösa brunn klämde musik-

korpsen in sig i rummet, och fram trädde dess anförare och överlämnade en svart skjorta.

- Knäpp upp! sa han.

Jag knäppte upp. Innanför befann sig ett standar från orkestern, och dessutom utnämndes jag till Heders-Emil, en utmärkelse som endast få människor i detta land förunnats.

Så där fortgick det hela dan och på kvällen med, kan ni tro. Tre elefanter dråsade in i tältet och viftade vänligt med svansen åt mig – det var Felix' lilla extra-present - och det hela var över huvud taget så kul och heltokigt att jag, innan jag somnade på natten, anförtrodde hustru Susanna följande hemlighet:

- Hädanefter kommer jag att fylla år vartenda år!

Sjätte och sista avsnittet av Povel Ramels memoarer kommer nästa vecka. Det är en läsning som ni absolut inte får missa! Om ni tänker resa till Guatemala, gå under jorden, spränga Riksbanken eller slå nytt världsrekord på falukorv – skjut upp det! Man skjut inte upp att läsa kapital 6 i Povel-serien. Då får ni skylla er själv, och det vet nu hur svårt det kan vara!